

HANDLEIDING

Brus-boekje bovenbouw

Aan de slag - Wat is een brus?

Een brus is een broer of zus van een kind dat ernstig ziek is en kinderpalliatieve zorg ontvangt. Deze kinderen maken thuis vaak veel mee, maar laten dit op school niet altijd zien.

Het brus-boekje helpt: het kind zich te uiten, jou inzicht te geven in wat er speelt en passende ondersteuning te bieden op school.

Zo gebruik je het boekje

1. Startmoment

Gebruik het boekje aan het begin van het schooljaar, óf wanneer je het boekje ontvangt.

- Plan een rustig één-op-één moment.
- Informeer ouders dat je ermee werkt.
- Betrek zo nodig intern begeleider of stagiair.

3. Samen invullen

- Laat de leerling zelf een onderwerp of pagina kiezen om mee te beginnen.
- Het hoeft niet allemaal in één keer.
- Schrijven of tekenen, het is allemaal goed.
- Ondersteun waar nodig, maar stuur niet.
- Corrigeer niet: het proces is belangrijker dan het resultaat.

Stel open vragen, luister zonder oordeel en geef ruimte voor eigen inzichten en ervaringen.

5. Nabespreking

Blader het boekje nog even samen door. Vraag ook wat de brus ervan vond, en of de inhoud eventueel met de ouders besproken mag worden, of liever niet. Geef erkenning voor wat de leerling heeft gedeeld, bijvoorbeeld: "Dank je dat dat je dit hebt verteld", of: "Wat moedig dat je hierover hebt verteld."

7. Overdracht

Aan het einde van het schooljaar draag je het boekje over aan de volgende leerkracht.

Tip! lastig om een rustig moment te vinden om het boekje in te vullen samen met je leerling? Vraag hulp van de intern begeleider. Heb je een stagiair? Ook die kan jou de ruimte geven om een leerling even apart te nemen.

2. Introduceer het boekje

Leg duidelijk uit wat het boekje is en waarom het bestaat. Vertel bijvoorbeeld:

- Dit boekje is voor kinderen met een zieke broer of zus.
- Het kan helpen om gedachten, gevoelens en ervaringen op te schrijven of te bespreken.
- Jij bepaalt zelf wat je wilt delen.

Benadruk dat deelname vrijwillig is en dat er vertrouwelijk met de informatie wordt omgegaan.

4. In gesprek blijven

Vraag bijvoorbeeld:

- "Wat betekent dit voor jou?"
- "Hoe ga jij hiermee om?"
- "Waar denk je het meest over na?"

Bovenbouwleerlingen kunnen nadenken over gevoelens zoals verantwoordelijkheid, loyaliteit, boosheid, verdriet of schuldgevoel. Geef ruimte om hierover te praten, zonder het in te vullen

6. Terugkerende momenten

Pak het boekje opnieuw erbij:

- rond rapportgesprekken
- bij veranderingen thuis
- wanneer gedrag verandert

Vraag bijvoorbeeld: "Is er iets veranderd sinds de vorige keer?", of: "Zijn er dingen waar je je op dit moment zorgen over maakt?"

In gesprek & signaleren

Gedrag om alert op te zijn

Brussen in de bovenbouw begrijpen vaak goed wat ziekte betekent en kunnen zich bewust zorgen maken over hun broer of zus. Daarnaast nemen sommige brussen extra verantwoordelijkheden op zich binnen het gezin. De combinatie van zorgen thuis en verwachtingen op school kan leiden tot spanning of overbelasting.

Mogelijke signalen:

- concentratieproblemen
- minder goede schoolprestaties
- vaker afwezig of afgeleid zijn
- teruggetrokken gedrag
- sneller geïrriteerd of opstandig reageren
- zich verantwoordelijk voelen voor anderen
- moeite met contact met leeftijdsgenoten
- gevoelens van eenzaamheid of onbegrip
- lichamelijke klachten zoals hoofdpijn, buikpijn of vermoeidheid

Wanneer extra ondersteuning nodig?

Schakel de intern begeleider in bij:

- aanhoudende gedragsverandering
- tekenen van overbelasting
- zorgen over welzijn of ontwikkeling

Sommige brussen nemen onbewust een rol aan:

- **De clown** – maakt grapjes om spanning te verminderen.
- **De held** – probeert alles goed te doen.
- **De hulpverlener** – zorgt veel voor anderen.
- **De aanpasser** – vraagt weinig aandacht voor zichzelf.
- **Het zwarte schaap** – laat probleemgedrag zien.
- **Het perfecte kind** – probeert geen extra zorgen te veroorzaken.

Het is belangrijk om oog te hebben voor deze signalen en hierover in gesprek te gaan met de brus en de ouders. Het kunnen signalen zijn dat een kind extra ondersteuning nodig heeft.

Wanneer extra ondersteuning nodig?
Schakel de intern begeleider in bij:

- aanhoudende gedragsverandering
- tekenen van overbelasting
- zorgen over welzijn of ontwikkeling

Wat helpt brussen op school?

1. Zie het kind, niet alleen de thuissituatie

- Spreek het kind aan bij de eigen naam, en dus niet 'de broer/zus van ...'. Het is belangrijk dat zij zich als individu erkend voelen.
- Geef regelmatig kleine momenten van persoonlijke aandacht.

2. Blijf in contact

- Neem zelf regelmatig het initiatief om te vragen hoe het gaat.
- Bovenbouwleerlingen praten niet altijd uit zichzelf over hun zorgen.
- Vraag concreet:
  - "Hoe gaat het thuis?"
  - "Zijn er dingen waar je je zorgen over maakt?"
  - "Is er iets waar ik rekening mee kan houden?"
- Respecteer het ook als de brus niet in gesprek wil.

3. Neem gevoelens serieus

- Luister zonder oordeel.
- Erken gevoelens zoals verdriet, boosheid, schuldgevoel, jaloezie of frustratie.
- Help de leerling woorden te geven aan wat hij of zij ervaart.

4. Ondersteun sociale situaties

- Bespreek hoe de leerling kan omgaan met vragen of reacties van klasgenoten.
- Denk samen na over wat de leerling wel of niet wil vertellen.
- Een klassengesprek kan helpend zijn, maar alleen als de leerling dit zelf wil.

5. Werk samen met ouders

- Vraag ouders belangrijke gebeurtenissen te delen.
- Gebruik het kind niet als informatiebron over de ziekte.

6. Zorg voor een veilige plek

- Spreek af bij wie het kind terecht kan op school.
- Dat hoeft niet altijd de eigen leerkracht te zijn.